

מסורת הש"ס

(א) חגיגה כג. דהה מנח; (ב) נ"ל דלמנח; (ג) וכלים פי"ד (ד) נטל עיניו אחריו טומאתו טמאין דלא כנ"ל רש"י; (ה) מלמד מכלתא דרשב פירק כג, ו) וקרא טו, (ז) נמכר לל, ח) וצ"מ פ"א, ט) ושיך נמשנה דלעיל (י) נמפי שיש לן שמתא כהן וע"י מוס' גיטין ו. ד"ה ערמות,

תורה אור השלם

1 כל המשבב אשר ישבב עליו הוב יטקאו וכל דהבלי אשר ישב עליו וקרא וקרא טו

הגהות הב"ח

(א) גמ' מלמד לומר וכל דהבלי אשר ישב:

מוסף רש"י

הלמוד לומר אשר ישב. מלמד קריין אשר יבד למטר שאינו מדרב אלא נמשך מיוחד לנשך שם ממד (והגיה ב:), מי שמיוחד לנשך, הוא דהו' אל' לשיבה. וקרא דהו' אל' הספרים כמיז והיושב על הכלי אשר ישב עליו וקרא אחר הוא ומפרשים אותו התלמידים מדמתי היושב על הכלי אשר ישב עליו שמי ישיבות ירצה הכמוז ללמדך דנמיוחד לשיצה קאלמר ולא היא דשמי ישיבות דקאלמר טובא לריכי דמפרש ההם יושב אע"פ שלא נגע אלא ישב אז נמלה וכן נגע טמא דליטריך למיכתב גבי זכ שטימא כלי ציטבתו ואע"פ

רב נסים גאון

מאי עיר של זהב. אמר רבה בר רב הנה אמר ר' יוחנן ירושלמי דרבהבי ר' דבינא לה (ר' יוחנן) רבינא לך ירושלמי. תמצא במס' נדרים בפרק הגורד מן המבושל (דף ק"ו ע"י עקיבא אקריבא שיה ברתיה דבר כלבא שבעו שבע אבוחא אדרא הנאה מכל נכסיה, אולא ויתנסיבא ליה כסיתא היה גנו כי תיבנא היה מקטיל לה תיבנא מן מויה. אמר לה אי הואי לי רבינא לך ירושלמי דרבהבי. והזכיר אחר כך שהגיע לעומר גדול כמו שאמרו מן ר' מילי איתער ר' עקיבא. ולאחר שהגיע ידו שילם לה נדרו ועשה לה וירושל' דרבהבי. ובגמרא הדין פירקא דבבי טעראב אמר מעשה בברי עקיבא ששעה לאשתו עיר של זהב, חמתה איתתיה דרבנן גמליאל וקניאתא בה. אחת ואומתא כפי בעלה. אמר לה מה הויה עבדא לי כמה הדות עבדא ליה הדות מוזבא מן קליעתה דשרעה ויהיבא ליה הואו לעי באורייתא.

רבינו חננאל

רבא הואיל וראוי להקישו הניקוב ע"י חוש ויהיטביע קול. ר' יוחנן אמר הואיל וראוי לגמב בו מים לתינוק עדיין תורת כלי עליהן, ולפיכך עדיין טומאתן עליהן. ואקשינן וכי ר' יוחנן לא בעי (ששאר) [נשיארן] בכלי המשמש מעין מלאכתו, [והתניא] וירושב על הכלי אשר ישב עליו הוב יטמא, יכול כפה סאה וישב עליה, כפה ר' ער ר' יוחנן אמר בטומאת מת עמו ונעשה מלאכתו. הנה הכי פירשו ר' יוחנן אמר כי אין הכלי מקבל טומאה אלא הוא ראוי למלאכה שנועשה בו. ואמרין קמייא

הואיל וראוי להקישו ע"ג חרס. ומשמיע קול כבתחלה ולא בטל ליה ממלאכה ראשונה והוא ליה ככלי שניקב צפחות ממוזיא רימון דקיי"ל דלא טייר ממוזאתו משום דראוי למלאכתו. והשתא איתמרנא כולוה דבהמה טהורה בלא עינבל דקדמני צתמני קמייא דלאו מנא הוא ובעינבל טמא דלאוקמינן בצתרייתא דעינבל משוי לה מנא ודאדם גדול אף בלא עינבל טמא דלתכשיט הוא ולא צעי עינבל והיינו דקמני צקמייא דמקבלין טומאה ודקטנים דלקאל עבד קבולי הוא דלא קביל בלא עינבל דקדמני אין להם עינבל טהורים בשלא היה לו עינבל מעולם דלא נגמרי מלאכתן וינטלו עינבלין צין לפני טומאה צין לאחר טומאה טמאים דלא נשתברו כשיעור: ה"ג לה צת"כס) וכל הכלי אשר ישב עליו. רישא דקרא וכל המשכב וגו' יכול כל כלי צמשמע ואפי' אין עשוי לשיצה: פסק. חזי סאה פי' תרי וקב: ס"ל אשר ישב, מדלל כמיז גבי משכב אשר שכב וגבי מושב אשר ישב וכמיז ישכב ישב משמע שיכב עליו תמיד וישב עליו תמיד צמיחוד לשיצה ולישיצה וגבי משכב נמי דריש ליה ההם הכי. וכלל הספרים כמיז והיושב על הכלי אשר ישב עליו וקרא אחר הוא ומפרשים אותו התלמידים מדמתי היושב על הכלי אשר ישב עליו שמי ישיבות ירצה הכמוז ללמדך דנמיוחד לשיצה קאלמר ולא היא דשמי ישיבות דקאלמר טובא לריכי דמפרש ההם יושב אע"פ שלא נגע אלא ישב אז נמלה וכן נגע טמא דליטריך למיכתב גבי זכ שטימא כלי ציטבתו ואע"פ

שלא נגע וליטריך גבי טהור נמי שנטמא גם הוא ציושבו עליו אע"פ שלא נגע ועוד צת"כ לאו אההוא קרא קמני לה: ר' אלעזר **אומר במדרסות נז'.** צין צתחלת טומאה לענין שאמרנו דאינו מטמא מדרס למיהוי אב הטומאה צין צסוף טומאה כגון ג' על ג' שנטמאו מדרס למיהוי אב הטומאה ונחלקו טהור מן המדרס דלאמרין צו עמוד ונעשה מלאכתנו הראשונה שהיה ראוי לשיצה והרי עמה אינו ראוי לכך הלכך טהור מן המדרס ואע"ג דלית בכל חד שלש על שלש ואולי כלי לקבל טומאה מיהו מותרת אב הטומאה טיירא **נז' ואין אומרים.** לענין אב הטומאה של מומתא מת עמוד ונעשה מלאכתנו כלומר אל נטמא ונשבר ועודוהו ראוי למלאכה צעלמא שאין מעין מלאכה ראשונה טמא ולא אמרי' עמוד ונעשה מלאכתנו ראשונה וכיון דלא חזי להכי יהא טהור וכ"ש דצתחלת טומאה אין למת לא יקבל טומאת מת דהא כלי מעשה כמיז": **אומר נז'.** דאי לא עבד מעין מלאכה ראשונה טהור. ועל דחקין לא איתמרנא: **דאי יוחנן אלא לענין שנשבר ולטהרו כדפרישית** דליכא לפירושא כי הדיא דמדרסות ולמימרא דכלי שאינו עשוי למת לא יטמא צמת דהא כמיז (נמכר יט) והזה על האהל ועל כל הכלים: **איפוך קמייא.** דר' יוסי בר' חנינא לר' יוחנן: **סנדל של צהמה.** שלא ליזוק צפרסומיה לצאנים: **למאי חזי.** אי משום צהמה אין תכשיט לצהמה: **מניחו ברגליו.** הוא צעלמו. אלמא הואיל ולשם סנדל עשאו אי לאו דראוי לנעילה לא היה מטמא ליה ר' יוחנן: **איכא קיסרי דמאים.** לרב לא מטמא דאין ראוי לשמות ורב סיקה לית אי קשר אין מוליכין שמן למלחמה לטוך ור"ה צין בר (צין) לר' יוחנן נמי איכא צינייהו דמאים: **צין ר' חנינא וכו' איכא צינייהו דיקרי.** כדז ואין ראוי צו לבדוש: **דעבד**

הצהמה לקלקלו ורצינו שמואל גרים סנדל של צהמה ושל מתכת ומייירי צסנדל של סיידין דלקמן (סו): **הוא"א** וראוי צשתות בו מים במלאכה. ואמ"ת¹⁷ והא בזוג שלא היה צו עינבל מעולם לא מטמין משום דחזי לגמוע¹⁸ והכא חשבו כמו זוג שלא היה צו עינבל מעולם דכיון דנעשה לזוך צהמה אינו מקבל טומאה¹⁹ וי"ל²⁰ דתחלתו נמי עשוי לשמות צו מים בצתחלתו לא לטוך אלא שניקב עמוד לצהמה ואומר לו עמוד ונעשה מלאכתנו למאן דצעי מעין מלאכה ראשונה²¹: **בשעיה** בשורה מן הקרב מניחו ברגליו. מיהא א"כ יטמא דמאס ותניא צתוספתא דכלים פרק ריפא ג' סנדלים של אדם טמא מדרס ושל צהמה טמא וטמא מת משמע אכל מן המדרס טהור: **ו"א** **בעיר שז' זהב.** אור"ת דלאו היינו נושאק²² דכפי' צקונט²³ דהא אמרי' צפרק צתרא דטורה (דף מט:)²⁴ מאי עטרות כלות עיר של זהב צמשמע דעשו הוא כעין עטרה ואע"ג דלמרמי ההם צפולמוס של טיטוס גזרו על עטרות צתנים וכלות והכא לא אסרו אלא צצבת אור"ת²⁵ דדוקא לצתנים וכלות גזרו²⁶ ולא לשאר צני אדם²⁷ :

ואח"כ נצח שרין בוג, דר' אלעזר סבר אר ראוי לגמב בו מים טמא אע"פ שאינו משמש מעין מלאכתו הראשונה דדוקא במדרסות בעינן מיוחד לשיכה [ולכן]. רעניא. ל. הראשונה שהם מיוחדים לה והיינו מלאכת המידה. רעניא. ל. א. שאה עושה. מוס' ה"א. ל. ואין כח בצמוע זה שאתה לא לטמא בשבילי כיון צבתחילתי היה מיוחד להשמיטת קול ולעולם מלאכה ראשונה עיקר. רעניא. ל. והשתא ניהא דכולהו איירו בתחלת טומאה. מוס' ה"א. ל. מאי שייך הא דהכא להדיא דלעיל. מוס' ה"א. ל. [אלא היכא ד]מעיקרא היה כלי וראוי לקבל טומאה, כשנשבר גמי מקבל טומאה ע"י אריות מלאכה אחרת לא נאבטל א"כ למה הביאנו לעשות וא"כ למה הביאנו לעשות ומנה יסוד למחלוקתם ומהו יסוד ציכיים לה ויחנן אמר כי אין הכלי מקבל טומאה אלא הוא ראוי למלאכה שנועשה בו. ואמרין קמייא

במה אשה פרק ששי שבת

נז'.

פחות ממוזיא רימון מקבל טומאה ועוד קשה לר"י לפי הקונטרס^א דלטומאה שהיתה עליהן שלא תפרח מהני שפיר טעמא דהדיט יכול להחזירו בלא טעמא דראוי להקישו^ב כדאשכחן צפ' שלשה שאכלו (צרכות :.) גבי מטה דאפי' מפורק לא פרחו טומאה מינה אא"כ נגנזה או

שאצדה צחיה או שחלקו אחים או שותפים שאין סופן לחצרה ולא איצטריך כלל לטעמא דהקשה אלא לענין לקבל טומאה מכאן ולהבא^ג דהאי טעמא הואיל והדיט יכול להחזירו לא מהני לקבל צה טומאה ד צקדמני ההם החזירוהו מקבלת טומאה מכאן ולהבא ולצאי נמי הוא צעי למימר דמשום דהדיט יכול להחזירו מקבלין שניה זוג והעינבל טומאה מכאן ולהבא^ד וריצ"א הביא ראייה לפי הקונט^ה דתניא צתוספתא^ו דמסקת כלים צפ' רשצ"ג העושה זוג למכתשת ולעריסה ולמטפחות מינוקת^ז ניטלו עינבליהן טהורין משמע דוגין טהורין לפירוש הקונט^ח ניהא דטהורין^ט דלא מקבלין טומאה מכאן ולהבא אכל לפר"י קשה אמאי טהורין ור"י השיצ דכמה צרייתות יש צתוספתא דפלגי אש"ס שלנו: **ורבי יוחנן אמר הואיל וראוי לגמב בו מים צתינוק.** קשה לרשצ"א דע"כ בלא ייחדו מייירט מדקאלמר הואיל וראוי משמע דבראי צעלמא^י אפי' בלא ייחדו ועוד דציחדו לכך לא היה פליג ר' יוסי בר' חנינא^{יא} ועוד דציחדו אפי' לא היה לו עינבל מעולם נמי מקבל טומאה^{יב} ועוד אי י ציחדו מייירט^{יג} מאי פייך דר' יוחנן אדר' יוחנן הא ההם^{יד} ע"כ איירי בלא ייחדו ציחדו אפי' במדרסות נמי אין

אומרים עמוד ונעשה מלאכתנו^{טו} ולקמן צב"ס המלניע (דף טז:)^{טז} גבי^{יז} ניקב כמוזיא זית טהור מלקבל צו זמים ועדיין כלי הוא לקבל צו רימונים ופי' צקונטרס^{טח} אס ייחדו^{יט} לרימונים^כ ואי לאו פי' הקונט^{כא} דההם הוא ניהא וי"ל דאפי' לפירוש הקונטרס^{כב} הכא חזי טפי ע"י גימוע משום דהואיל דמעיקרא היה כלי גמור וגם עמה הדיט יכול להחזירו אית לן למימר דע"י דבר מועט שעדיין ראוי לגמוע צו מים^{כג} חשיב כלי אפי' בלא ייחדו^{כד} ולמ"ד נמי הואיל וראוי להקישו דצעי מעין מלאכה ראשונה אמי שפיר בכל ענין דאפי' צו צעינן צעלמא ייחדו ההא אמי שפיר בלא מהני גמוע מים משום שעמוד עדיין למלאכתו ראשונה להחזיר צו העינבל ואומר לו עמוד ונעשה מלאכתנו^{כה} וכ"ש דאי צעינן צעלמא ייחדו דלמי טפי שפיר: **ואין אומרים בטמא מת עמוד ונעשה מלאכתנו.** לפירוש הקונט^{כז} קשה לר"י למה ליה לאמרי צרייתא דתקצב כיון דלא שייכא למילמיה דר' אלעזר ור' יוחנן^{כח} אלא נראה לר' יצחק כפירוש ריב"א^{כט} אומרים צמדרסות עמוד מעל תרקב או ונעשה מלאכתנו^ל שאינו יכול להיות טמא מדרס ע"י אשתא יושב עליו הואיל ואינו מיוחד לכך דקדמני צרייתא ואין אומרים בטמא מת עמוד מגמוע מים^{לא} צזה הזוג או צזה הסנדל צו צהמה ונעשה מלאכתנו ליתן צו העינבל כדי להשמיט הקול וליתן סנדל צרגלי הצהמה אלא טמא טומאת מת על ידי הגימוע אע"פ שאינו מיוחד לכך והוי צר קבולי טומאה דחשיב כלי ע"י גימוע מים ור' יוחנן אמר אף אומר צו דצעינן שהיא ראוי למלאכתו ראשונה ולא מהני ליה מידי לקבולי טומאה מה שראוי למלאכה אחרת^{לב} אכל הקשת זוג ע"י אחרס והנחת סנדל של צהמה צרגלו כשצורת מן הקרב הוי מעין מלאכה ראשונה ולהכי הוי צר קבולי טומאה ולא שייך למימר ציה עמוד ונעשה מלאכתנו דהיינו נמי מלאכתו^{לד}: **סנדל ש צ בהמה ש צ מתבת.** ושל עץ אינו ראוי לכל הני דברים דמפרש צסמון דדך

ואח"כ נצח שרין בוג, דר' אלעזר סבר אר ראוי לגמב בו מים טמא אע"פ שאינו משמש מעין מלאכתו הראשונה דדוקא במדרסות בעינן מיוחד לשיכה [ולכן]. רעניא. ל. הראשונה שהם מיוחדים לה והיינו מלאכת המידה. רעניא. ל. א. שאה עושה. מוס' ה"א. ל. ואין כח בצמוע זה שאתה לא לטמא בשבילי כיון צבתחילתי היה מיוחד להשמיטת קול ולעולם מלאכה ראשונה עיקר. רעניא. ל. והשתא ניהא דכולהו איירו בתחלת טומאה. מוס' ה"א. ל. מאי שייך הא דהכא להדיא דלעיל. מוס' ה"א. ל. [אלא היכא ד]מעיקרא היה כלי וראוי לקבל טומאה, כשנשבר גמי מקבל טומאה ע"י אריות מלאכה אחרת לא נאבטל א"כ למה הביאנו לעשות וא"כ למה הביאנו לעשות ומנה יסוד למחלוקתם ומהו יסוד ציכיים לה ויחנן אמר כי אין הכלי מקבל טומאה אלא הוא ראוי למלאכה שנועשה בו. ואמרין קמייא

ואח"כ נצח שרין בוג, דר' אלעזר סבר אר ראוי לגמב בו מים טמא אע"פ שאינו משמש מעין מלאכתו הראשונה דדוקא במדרסות בעינן מיוחד לשיכה [ולכן]. רעניא. ל. הראשונה שהם מיוחדים לה והיינו מלאכת המידה. רעניא. ל. א. שאה עושה. מוס' ה"א. ל. ואין כח בצמוע זה שאתה לא לטמא בשבילי כיון צבתחילתי היה מיוחד להשמיטת קול ולעולם מלאכה ראשונה עיקר. רעניא. ל. והשתא ניהא דכולהו איירו בתחלת טומאה. מוס' ה"א. ל. מאי שייך הא דהכא להדיא דלעיל. מוס' ה"א. ל. [אלא היכא ד]מעיקרא היה כלי וראוי לקבל טומאה, כשנשבר גמי מקבל טומאה ע"י אריות מלאכה אחרת לא נאבטל א"כ למה הביאנו לעשות וא"כ למה הביאנו לעשות ומנה יסוד למחלוקתם ומהו יסוד ציכיים לה ויחנן אמר כי אין הכלי מקבל טומאה אלא הוא ראוי למלאכה שנועשה בו. ואמרין קמייא

עין משפט נר מצוה

ב א מ"י פ"ו מה' משכב ומשכ הלכה ח:

בא ב מ"י פ"ט מל' שנת הלכה ו מנא לאוין סה טור ופ"ע ח"ט פ"ג פטף ד:

מוסף תוספות

א. דאי טומאתן עליהן דקתי דוקא טומאה דקודם לכן למה לי טעמא דהקשה צ"ג כלי חרס בלאו הכי גמי. מוס' ה"א. ב. ואפילו לרבא, רש"י. ג. דחשיב ליה כלי שנשבר בפתוח מכשיטור דתורת טומאתו עליו אפילו מכאן ולהבא. רעניא. ד. כדאשכחן במטה שאינה מקבלת טומאה עד שיחזירוהו ויחברוהו. מוס' ה"א. ה. דכי האי גונגא ראוי להיותו כאילו הוא שלם ולהיטמא אפי' מכאן ולהבא. רעניא. ו. מהא. מוס' ה"א. ז. טמאים. אס. רעניא. ח. דקדמני היינו. מוס' ה"א. ט. אלא כן הסתם כיון שהוא ראוי עדיין למלאכה אחרת מקבל טומאה אפי' דלא יחדו, ותדע לך. רש"י. י. טמא. מוס' ה"א. יא. דלא מטמא משום גימור. מוס' ה"א. יב. דכל הכלים וירדין לידי טומאה בפתושה. מוס' ה"א. יג. ואמאי קתני אין לון ענבל טהורין. מי' רעניא. יד. דוקא. מוס' ה"א. יו. ר' יוחנן דמקבל טומאה. מוס' ה"א. יט. דקאמר ר' יוחנן אר' אומרין בטמא מת עמוד ונעשה מלאכתנו. מוס' ה"א. כ. דאי מאי קשיא דר' יוחנן אדר' יוחנן הא דקאמר אר' אומרין בטמא מת עמוד ונעשה מלאכתנו ר' יוחנן אדר' יוחנן הא דקאמר אר' אומרין בטמא מת עמוד ונעשה מלאכתנו היינו בלא ייחדו והא דקאמר הואיל וראוי לגמב צו מים היינו ביחדו אלא ע"כ תירויהו בלא ייחדו מיייר, אלמא דכלי שנשבר עז לוי אריות מלאכה אחרת מקבל טומאה אפי' בלא ייחדו לכך. מוס' ה"א. יז. משמע דבענין דוקא שיחוד למלאכה אחרת. רש"י. יח. הא דאמר רבא חמש מדות בכלי חרס וכו'. מוס' ה"א. יט. טהור. רש"י. כ. מקבל טומאה עוד משום תורת סתם כלי חרס שישירו ביחודו ועדיין עז ליה קאב לקבל צו רימונים. רש"י. כא. שוב. רש"י. כב. מקבל טומאה מכאן ולהבא, ואי כח תחלה היה וצריכא לרבותיה לא נטמא, ומהו יסוד למחלוקתם ומהו יסוד ציכיים לה ויחנן אמר כי אין הכלי מקבל טומאה אלא הוא ראוי למלאכה שנועשה בו. ואמרין קמייא

ואח"כ נצח שרין בוג, דר' אלעזר סבר אר ראוי לגמב בו מים טמא אע"פ שאינו משמש מעין מלאכתו הראשונה דדוקא במדרסות בעינן מיוחד לשיכה [ולכן]. רעניא. ל. הראשונה שהם מיוחדים לה והיינו מלאכת המידה. רעניא. ל. א. שאה עושה. מוס' ה"א. ל. ואין כח בצמוע זה שאתה לא לטמא בשבילי כיון צבתחילתי היה מיוחד להשמיטת קול ולעולם מלאכה ראשונה עיקר. רעניא. ל. והשתא ניהא דכולהו איירו בתחלת טומאה. מוס' ה"א. ל. מאי שייך הא דהכא להדיא דלעיל. מוס' ה"א. ל. [אלא היכא ד]מעיקרא היה כלי וראוי לקבל טומאה, כשנשבר גמי מקבל טומאה ע"י אריות מלאכה אחרת לא נאבטל א"כ למה הביאנו לעשות וא"כ למה הביאנו לעשות ומנה יסוד למחלוקתם ומהו יסוד ציכיים לה ויחנן אמר כי אין הכלי מקבל טומאה אלא הוא ראוי למלאכה שנועשה בו. ואמרין קמייא